

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Dr. Andrej Gosar:

Pripombe k vprašanju o stanovski (korporacijski) ureditvi države

Osnovna misel, ki je v njej obseženo jedro prav pojmovane stanovske ozir. korporacijske misli in tej ustrezajoče ureditve, ni nova. Pri nas smo že leta 1921. v ustavnih predlogih Jugoslovanskega kluba (čl. 26., 69.—77.) poudarili vsa bistvena načela take ureditve. (Prim. moje knjigo: »Razprave o družbi in družabnem življenju«, 1932, str. 161—165.) Hkrati sem v »Narodnem gospodarju« in v knjižici »Odlomki socialnega vprašanja« (1921) v poglavju »Socializacija« (str. 55—57) še podrobneje očrtal, kako naj bi si zamišljali novo samoupravno organizacijo glavnih gospodarskih panog in vsega gospodarstva v državi.

V teh predlogih je govor o javnopravni organizaciji najvažnejših gospodarskih podjetij in panog, ki naj bi jih nadzorovali samoupravni strokovni gospodarski sveti. Vse gospodarstvo v državi pa naj bi nadziral in usmerjal pokrajinski, v državi pa državni gospodarski svet. Gospodarski sveti naj bi imeli pravico iniciative za vse gospodarske zakone. Poleg tega se v ustavnem predlogu Jugoslovanskega kluba predlaga ustanovitev posebne socialno-ekonomske zbornice, ki bi imela povsem enak položaj kot politična zbornica in bi bila pristojna za gospodarsko in socialnopolitično ter stanovsko zakonodajo. Polovico poslancev v to zbornico bi volili neposredno po stanovih, polovico pa bi jih poslale vanj pokrajinske stanovske zbornice.

Vsi ti predlogi so bili že takrat povsem sodobni in aktualni, pa so seveda zadeli na gluha ušesa. (Tudi Jugoslovanski klub je ta načrt sprejel šele po dolgi debati in še to največ iz zadrege, ker je bilo treba nadomestiti vložiti naše predloge, pa ni bilo nič drugega pripravljeno.) V vidovdanski ustavi je bil sicer določen »za izdelovanje socialne in gospodarske zakonodaje« poseben »Gospodarski svet« (čl. 44.), ki ga pa v resnici niso nikdar ustanovili. Podobna določba v sedanji ustavi (čl. 24.) je prav tako ostala mrtva črka, se ni nikdar izvršila. Edini napredek, ki ga moremo v vsej dobi od sprejetja vidovdanske ustave naprej v tem pogledu zaznamovati, je bila ustanovitev Kmetijskih zbornic (1937). (Pri tem pa ne smemo prezreti, da v sestavi pravnih korporativistov za stanovske zbornice prav za prav ni mesta, marveč bi se morale umakniti korporacijam.)

Nove politične razmere pa so na mah postavile stanovsko oziroma korporacijsko misel v ospredje tako zelo, kakor da bi bila od njenega uresničenja odvisna vsa sreča in blagostanje ljudstva. Zgodilo se je, kakor se s socialnimi idejami redno dogaja: Dolgo časa zadevajo ob popolno nerazumevanje in splošen odpor, se ne morejo uveljaviti niti v najzmernejši in najbolj upravičeni obliki. Pozneje, ko se ni več mogoče upirati stvarnim potrebam in zahtevam časa, pa se na mah vse obrne. Iste misli, ki so jih prej domala vsi prezirljivo odklanjali, postanejo čez noč odločilno geslo ter prevladajo v najskrajnejši, pretirani in zmotni obliki.

Prav ta nevarnost preti danes tudi nam. Če trezno, da niti ne rečem kritično prebiramo vsakovrstne ideje in načrte za novo stanovsko oziroma korporacijsko državo, s katerimi razni prepisovalci in posnemovalci tujih zgledov vsiljivo trapijo našo javnost, se moramo zbiti, da bomo po tej poti zašli iz ene zmede v drugo, še hujšo in usodnejšo.

Menda ni danes med nami nikogar, ki ne bi uvideval nujne potrebe po temeljiti preosnovi naših javnih razmer. Pomanjkljivosti dosedanje organizacije našega kulturnega, zlasti pa gospodarskega, socialnega in posebej tudi političnega življenja so več kot očitne; v tem pogledu smo pač vsi edini, vsi čutimo potrebo po smotnejšem in intenzivnejšem vodstvu. Tudi to vemo ali vsaj čutimo vsi, da postaja ta potreba vsak dan večja, kakor se pač vse naše življenje vsak dan bolj navezuje na družbo in je vsak dan bolj od nje, od njenih razmer odvisno.

Toda kakor je vse to očitno in gotovo, prav tako gotovo je tudi, da stanovska oziroma korporacijska misel nikakor ni in ne more biti nikak recept za preprosto ozdravljenje premnogi težavi našega gospodarskega, socialnega, političnega in tudi kulturnega življenja.

Gotovo, modro in previdno uveljavljanje stanovske in korporacijske misli, kolikor je pač zdrava in v realnih življenjskih razmerah in potrebah zares utemeljena, bi lahko rodilo resničen in koristen napredek; vsakršno pretiravanje in šablonsko nategovanje te misli na razmere, katerim dejansko ne ustreza pa bi pomenilo nujno le reakcijo ter bi povzročilo škodo, ki bo sedanje zlo le še povečala, ga storila še bolj nepopravljivo, kot je že danes. Ta bojazen me sili, da moram poudariti nekatere osnovne, skoraj bi rekel načelne misli, katerih bi se morali pri zagovarjanju in uvajanju stanovskih in korporacijskih reform živo zavedati, ako nečemo z njimi povzročiti le še nove nepotrebne zmede in škode.

II.

Predvsem ne smemo prezreti, da je država tisti najvažnejši okvir, ki se danes v njem odigrava velik, v nekem smislu največji oziroma najvažnejši del našega skupnega življenja z najraznovrstnejšimi njegovimi gospodarskimi, socialnimi, političnimi odnosi in problemi. Od tod pa tudi že sledi, da je danes prava podlaga in temelj za vse nadaljnje urejanje družabnega, pa naj si bo gospodarskega in socialnega ali tudi kulturnega življenja pravilna ureditev in organizacija države kot celote. Brez pravilne, dejanskim razmeram in potrebam povsem ustrezajoče državne organizacije mora biti prazno in brezuspešno tudi vse nadaljnje delo za podrobno ureditev posameznih življenjskih področij.

Država pa ni morda le navadna interesna združba različnih stanov ali gospodarskih panog, marveč je najvišje pravno organizirano občestvo ljudi na določenem ozemlju. Narodna država pa je še več, je najvišja pravna organizacija naroda, njegov najvažnejši življenjski instrument. Zato je vsakršna misel in vsakršno govorjenje o nekaki zgolj ali tudi le pretežno

stanovski oziroma korporacijski ureditvi države nesmiselna in smešna. To bi namreč pomenilo, da nam ni država nič samosvojega in samobitnega, ampak vidimo v nji le nekako delniško družbo različnih stanov in gospodarskih korporacij. To pa bi bil očiten nesmisel, pa tudi zelo nevaren nazor.

Stanovska ozir. korporacijska ideja torej sploh ni in ne more biti organizacijska osnova, na kateri naj bi skušali zgraditi nek nov družabni red. (Prim. moje razpravo: »Stanovska ideja in ureditev družbe«, Dom in svet, 1934, str. 261. ss.) V resnici gre edino za to, kako glavne stanove in gospodarske panoge javnopravno organizirati in jih primerno včleniti v celotni državni organizem, da bodo njihove upravičene koristi prišle v njem primerno do izraza in veljave. Samo to je in more biti pravi smisel in namen vseh tistih reform, ki naj bi privedle do uresničenja stanovske in korporacijske misli.

Vprašanje o stanovski in korporacijski ureditvi torej ni osnovno in najvažnejše. Primarno gre za to, kako državo tako urediti, da bo v polni meri ustrezala realnim kulturnim, gospodarskim in socialnim potrebam naroda. To je odločilno, od tega je odvisno vse drugo.

To velja popolnoma na splošno. V takih učenovitih, sestavljenih državah, kot je naša, pa velja to še prav posebno nujno. Tu je v vsakem primeru prvo, in najvažnejše vprašanje, kako državo samo na sebi najbolj pravilno in na vse strani zadovoljivo urediti. Dokler ta problem ni praktično rešen, toliko časa je vsakršno govorjenje o stanovski in korporacijski ureditvi jalovo in nevarno, ker odvrača pozornost od osnovnega vprašanja.

Danes moramo to prav posebno naglasiti, se moramo tega prav posebno zavedati. Drugače se nam utegne zgoditi, da se bo pod videzom stanovske oziroma korporacijske preureditve odložila ali z njo celo preprečila nujna rešitev naših temeljnih državno političnih vprašanj.

Drugo bistveno vprašanje se tiče osnovnega organizacijskega načela, na katerem naj bi bil zasnovan novi red v državi. Najbolj vneti pripadniki stanovske ali korporacijske ureditve radi poudarjajo avtoritarnost novega reda. V resnici pa moramo biti v teh rečeh zelo previdni, ako nečemo spodrežati vprav tistih tvornih sil, iz katerih klije in rase vse kulturno in gospodarsko življenje.

Avtoritaren režim je brez večje škode od neke mere mogoč, časih morda celo potreben v takih zgolj političnih zadevah, kjer gre samo za vnanji red in vnanjo oblast. Nemogoč pa je v kulturnih in gospodarskih rečeh, kjer gre za pozitivno, ustvarjajoče delo. Resničen napredek, resnična rast na teh področjih je mogoča edino iz lastne vneme in iniciativnosti ter na osnovi lastne odgovornosti vseh tistih, ki hočejo in morejo ustvarjajoče delati. Avtoritarnemu režimu se lahko brez škode podvržejo le navadni izvrševalci tujih naročil in zapovedi, nikdar pa ne resnični ustvarjalci in odgovorni nosilci kulturnega in gospodarskega napredka.

Tudi to moramo posebej poudariti in

na to opozoriti. Zdi se namreč, da se nekateri preveč vneti zagovorniki stanovske oziroma korporacijske ureditve pri nas le preradi in prelukho sprijaznjujejo z vsakršno avtoritarnostjo, če jim le trenutno obeta kaj več oblasti in veljave. Tako početje je namreč zelo nevarno in škodljivo. Že v političnih rečeh je, vsaj za trajno, edina zdrava podlaga za zares zadovoljivo in uspešno sožitje kar najpopolnejša samovlada vseh ljudi in ljudskih skupin. Se veliko bolj pa velja to glede na kulturno in gospodarsko življenje ter na ureditev njegovih socialnih odnosov. V teh rečeh je kar najpopolnejša samovlada ali če hočemo kar najpopolnejša samouprava vseh prizadetih skupin bistven pogoj zadovoljivega in uspešnega sožitja.

V naših domačih slovenskih razmerah, kjer ne gre toliko za neke velike enkratne gospodarske in socialne reforme, marveč je — kot sem že ob drugi priliki poudaril — največ odvisno od podrobnega pa smotno zasnovanega sistematičnega dela, prilagojenega posebnim razmeram in potrebam posameznih delov naše države, moramo to še prav posebno upoštevati. Očitno je namreč, da bomo mogli v naših domačih razmerah storiti res kaj izdatnega za izboljšanje življenjskih pogojev našega ljudstva samo tedaj, če bodo vsi od najvišjega oblastnika pa doli do zadnjega podeželskega župana in vaškega učitelja v okviru splošnih smernic vsak po svojih močeh smotno, žilavo in pošteno pomagali pri tem delu, če bomo tudi v tem pogledu vsak po svoje v polni meri izpolnili svojo narodno dolžnost. (Primerjaj moje predavanje: »Osnovna narodno gospodarska in socialna vprašanja Slovenije«, Bohinjski teden, 1939, str. 102.) Vsega tega pa si ne moremo misliti drugače kot ob dosledno samovladni, torej ne avtoritarni ureditvi našega javnega življenja.

Tretja temeljna misel, ki je ob razpravljanju o stanovskih in korporacijskih reformah ne bi smeli nikdar niti za trenutek pozabiti, pa je sledeča: Nove, boljše družabne razmere, nov, boljši družabni red more nastati edinole polagoma, na podlagi evolucije, to se pravi na podlagi zdravega in smotrnega razvoja, nikdar pa ne tako rekoč čez noč, na osnovi nekih oblastvenih ukrepov in ustanov, tudi če so same po sebi dobre in koristne. Oblastvene reforme, pa naj bodo še tako radikalne, lahko pač odstranijo nekatere najhujše ovire zdravega socialnega razvoja (n. pr. razdelitev škodljivih veleposestev), njega samega pa ne morejo nikdar nadomestiti.

Zato je prav posebno jalovo in naravnost smešno, če se danes drugod po svetu in pri nas doma oklepajo korporativizma kot nekake odrešilne formule, s katero naj bi na mah ustvarili boljše čase in razmere. V resnici bi se morali zavedati, da je osnovni problem našega časa, kako sprostiti vse pozitivne, tvorne sile, jih smotno organizirati in vpreči v produktivno ali drugače socialno koristno delo. Za ta namen so brez dvoma potrebne nekatere reforme in tudi nove ustanove, toda prav tako potrebni so za to tudi ljudje, ki bodo svojo socialno vlogo in (Nadaljevanje na 2. strani.)

Poročila na občnem zboru JSZ:

Naša mezdna gibanja v I. 1939

Prvi del poročila dokazuje, da je gospodarski del slovenske industrije nekoliko boljši. Žal, da ni na razpolago statističnih podatkov o čistih dobičkih delniških družb v Sloveniji za leto 1939. Za leto 1937. in 1938. so namreč že objavljeni v reviji »Tehnika in gospodarstvo«, št. 11. in 12., katere je sestavil in priredil g. Drago Potočnik. Tudi ti podatki kažejo, da se je položaj slovenske industrije v zadnjih letih izboljševal. Tako je izkazalo za leto 1937. čistega dobička 51 družb v skupnem znesku 50 milijonov din, izgube pa 1.500.000 din. V letu 1938. pa izkazuje 41 delniških družb že 66 milijonov din čistega dobička in 10 družb 9 milijonov din izgube. Tedaj 10 milijonov din čistega dobička več kot leta 1937. Pa tudi to dokazuje izboljšanje, da so v večini delniške družbe pričele deliti svojim delničarjem dividende, ko jih prej niso več let.

Povsem drugačno sliko pa dobimo, če pogledamo položaj in razmere delavcev. Tudi ako je dovolj dela in zaposlitev dobra, si morajo vsako izboljšanje priboriti po dolgotrajnih bojih.

Tarifne akcije in sploh zahteve po zvišanju plač so bile v zadnjem času zelo težke. Podjetja so se izgovarjala na slabo zaposlitev, večje odhodčitve in težave s surovinami. Dvig cen v septembru 1939 pa je kljub temu sprožil celo vrsto mezdnih gibanj. Vsa ta gibanja pa niso dosegla takih poviškov, kot so se dvignile cene življenjskim potrebščinam. To se pravi: realne plače našega delavstva so zopet padle in kupna moč delavskih zaslužkov se je ponovno zmanjšala.

Kako so se tedaj razvijali tarifni pokreti in akcije? Do septembra meseca ni bilo kakih večjih gibanj razen pri TPD. Zadnje mesece leta 1939 in še sedaj pa se vrste mezdne razprave ena za drugo. Zanimivo je, da je največ gibanj v lesni industriji.

Mezdna gibanja in efekti, ki so bili doseženi v letu 1939. samo s sodelovanjem JSZ, dajo naslednjo sliko:

Tekstilna in oblačilna industrija

	zaposlenih delavcev	povišek v %	letni efekt zvišanja mezd
5. 7. 1939: Stora d. d., Št. Vid	250	plač. dop.	25.000 din
25. 8. 1939: Kocjančič in dr.	80	5%	17.000 din
12. 12. 1939: Sešir d. d., Skofja Loka	196	14%	250.000 din
21. 11. 1939: Martinušič, usnjarna, Ljutomer	11	15%	11.340 din

Lesna industrija

	zaposlenih delavcev	povišek v %	letni efekt zvišanja mezd
22. 3. 1939: Zagarska podjetja, Gornji grad	200	10%	120.000 din
1. 9. 1939: Stare Feliks, Presejce	96	5%	18.000 din
2. 12. 1939: Ravnik, lesno podjetje	35	10%	34.000 din
7. 12. 1939: Marijograd, uprava Nazarje	246	10%	136.000 din
9. 12. 1939: Klemenšek, lesno podjetje, Solčava	19	10%	8.640 din
9. 12. 1939: Ikovič, lesno podjetje, Solčava	60	15%	85.000 din
14. 12. 1939: Stare Feliks, Presejce	96	10%	35.000 din
23. 12. 1939: Kamniška korporacija, Kamnik	107	10%	30.000 din
1. 11. 1939: Falter, les. podjetje, Rimske Toplice	60	10%	60.000 din
1. 11. 1939: Falter, lesno podjetje, Jurklošter	80	10%	48.000 din
14. 12. 1939: Borlak Stefan, les. industr., Št. Jurij	35	15%	6.200 din
1. 3. 1939: Remec & Co., Duplica	360	10%	86.000 din
23. 2. 1939: Remec & Co., Duplica	60	obrata fur.	10.000 din
4. 7. 1939: Remec & Co., Duplica	360	na raz. razpr.	400.000 din

Rudarska industrija

28. 11. 1939: Črna-Kaolin, Črna pri Kamniku	70	nab. prisp.	7.000 din
---	----	-------------	-----------

Gradbena in opearska industrija

31. 3. 1939: Združene opekarne, Vič	180	4%	41.000 din
29. 11. 1939: Dedek, kamnolom, Stahovica	50	10%	50.000 din

Papirniška industrija

26. 7. 1939: Bonač, papirnica, Količevo	250	nab. prisp.	54.000 din
Razno			
1. 12. 1939: Zdravilišče Dobrna	40	10%	20.000 din
	3621		1.932.180 din

Na Duplici sta delno sicer sodelovali organizaciji ZZD in ZLDJ, vendar pa so v glavnem opravili vse delo naši funkcionarji in zaupniki; isto velja za »Sešir« v Skofji Loki.

Z ostalimi strokovnimi organizacijami smo sodelovali v naslednjih tarifnih akcijah:

	zaposlenih delavcev	povišek	letni efekt zvišanja mezd
31. 5. 1939: TPD revirji	5300	4%	4.000.000 din
26. 6. 1939: Titan, Kamnik	320	5%	120.000 din
12. 12. 1939: TPD revirji	5300	8% + 2%	8.000.000 din
20. 12. 1939: Združene papirnice, Vevče	400	12%	852.000 din
	11.347		12.997.000 din

Iz teh podatkov je razvidno, da je samo JSZ v minulem poslovnem letu dosegla okrog 2 milijona din na zvišanju delavskih mezd. V skupnih akcijah z ostalimi strokovnimi organizacijami pa je bilo doseženih na poviških plač cca. 15 milijonov din, skupno tedaj 15 milijonov din.

V prvem polletju 1940 smo izvedli že celo vrsto mezdnih gibanj, tako sami kot skupaj z drugimi strokovnimi organizacijami. Vsa ta gibanja gredo predvsem na račun porasta cen življenjskih potrebščin. Da bo slika kar bolj popolna, bomo podali pregled še teh gibanj:

	zaposlenih delavcev	povišek	letni efekt zvišanja mezd
5. 1. 1940: Sever & Co., Ljubljana	40		75.000 din
27. 1. 1940: Piatnik, Radeče	160	15%	300.000 din
27. 1. 1940: Bonač, Količevo	240	22%	440.000 din
15. 2. 1940: Trobec, Kozarje	15	8%	10.000 din
17. 2. 1940: Vehovar, Celje	15	10%	4.500 din
29. 3. 1940: Opekarne, Vič	160	8%	140.000 din
29. 3. 1940: »Zmaj«, Ljubljana	48	10%	61.000 din
2. 4. 1940: Heinrichar, Skofja Loka	72	8%	60.000 din
18. 3. 1940: Falter, Rimske Toplice, Jurklošter	120	8%	53.000 din
18. 4. 1940: Ravnik, Planina	34	8%	30.000 din
24. 4. 1940: Stare, Presejce	92	5%	25.000 din
30. 4. 1940: Peta, Radeče	24	8%	24.000 din
30. 4. 1940: Kocjančič, Vič	80	5%	24.000 din
10. 5. 1940: Birola, Kresnice	50	12%	75.000 din
	1150		1.317.000 din

Skupno z ostalimi organizacijami pa smo sodelovali v naslednjih mezdnih gibanjih in so bili doseženi naslednji efekti:

	zaposlenih delavcev	povišek	letni efekt zvišanja mezd
23. 1. 1940: Titan d. d., Kamnik	350	7,5%	236.000 din
24. 1. 1940: TPD, Trbovlje	5.300	nab. prisp.	1.400.000 din
27. 2. 1940: Jeklarna, Guštanj	420	10,0%	450.000 din
28. 3. 1940: TPD, Trbovlje	5.300	7,5%	6.750.000 din
8. 5. 1940: Papirnice, Vevče	400	10,0%	885.000 din
22. 4. 1940: KID, Jesenice	5.700	nab. prisp.	1.000.000 din
	15.470		10.721.000 din

Apostolat

Med katoličani večkrat slišim tožbo: Množice delovnih ljudi odpadajo od vere in iščejo rešitve v doktrinah, ki so katoliški veri nasprotne ali celo sovražne. Brez dvoma je to zelo zanimiv pojav in še bolj zanimivo bi bilo, ogledati si ga podrobneje ali pa celo poskušati najti odgovor na vprašanje: Zakaj to?

Najprej — strogo moramo ločiti med dvema ugotovitvama tako imenovane »odpada«. Ena je zanesla v svet skupina katoliških kapitalistov, ki se skušajo z vsem okoristiti, ki bi hoteli kovati zlato tudi iz »pokristjanjenja« delovnih ljudi, ki poznajo le en sam zakon: služiti samemu sebi z vsemi sredstvi; — in le en sam cilj: dobiček, osebno ugodje in oblast. Podrobneje razlenujati vse te ugotovitve in jim iskati zadnje motive, nima smisla. Njihovo ozkost in mamonistično »skrb« razkrivajo že gornje ugotovitve. Po-

(Nadaljevanje s 1. strani.)

nalogo prav razumeli ter jo vestno in požrtvovalno izpolnili. Takih ljudi pa ne more nobena vnanja reforma sama čez noč napraviti, marveč morejo le polagoma zrasti in se za to usposobiti in vzgojiti.

Tudi to je ena temeljnih ugotovitev, iz katere se jasno vidi, da se bo novi red le polagoma oblikoval in rasel iz vsakokratnih starih in novih kulturnih, gospodarskih, socialnih in moralnih temeljev. Stanovska in korporacijska misel bo pri tem koristna in plodna predvsem le, kolikor jo bomo znali kot eno izmed mnogih komponent družabnega razvoja pravilno včleniti v celotni sestav ter ji bomo odkazali pravo mesto in pravo veljavo. Vsakršno pretiravanje pa bo nujno povzročilo le škodo ter bo rodilo nove težave in pretresljaje.

memnejše so one druge ugotovitve, ki smo jih mi že pogosto tudi postavljali in ki prihajajo iz skrbi za dejansko ohranjanje in reševanje krščanskih dobrin in imajo svojo osnovo v resnični, pogosto celo masovni odločitvi velikih skupin delovnega ljudstva za materialistične in krščanstvu ne nasprotne ideologije. Vsekakor je ta odločitev zelo zanimiv simptom časa in zdi se mi, da so ga merodajni činitelji vse preveč pozno ugotovili...

Kje so torej vzroki za dejanski odpad, če se da tako govoriti, delovnega ljudstva od Kristusa, ki je bil vendar v svojem času glasnik ponižanih, ki je s svojim evangelijem zajel najbolj izrabljane, vse tiste, ki jih moremo danes mirno vzporediti s proletariatom, delovnim ljudstvom? Vzporedno s tem osnovnim vprašanjem se postavlja še drugo, ki problem osvetljuje še nekoliko bližje: »Kako da je imel ravno najbolj krščanski in katoliški del modernega sveta tako malo smisla in razumevanja za njegove najbolj pereče in bistvene zahteve in probleme« (dr. A. Gosar: Sodobna razmišljanja katoličana, Dejanje 6/III).

V problemu delovnega ljudstva je prvo in najvažnejše vprašanje socialno. Brez dvoma je še mnogo drugih (kolikor jih prvo že ne obsega), a vendar od rešitve tega prvega bi bile odvisne rešitve vseh drugih. Delovni človek je bil zaradi gospodarskega reda, ki obstaja danes v pretežnem delu sveta, nujno prisiljen postaviti rast svojega občestva na najbolj človeško podlago boj za kruh. Ta borba, ki je biološko popolnoma upravičena in logična, je usmerjala odločitve delovnega ljudstva, vplivala na njegove poglede na svet, življenje in udeleževanje in končno tudi narekovala odnose do doktrin, ideologij ali svetovnih nazorov (kakor hočete!).

Nujnosti tega čisto biološkega zakona ne bo mogel nihče zanikati in vsakdo, ki hoče delovno ljudstvo in njegove odločitve pridobiti zase, mora nujno z njim računati in ga upoštevati. Upoštevanje tega zakona je pa obenem začetek reševanja socialnega vprašanja in prelomnica, ki postavlja posamezne doktrine ali ideološke skupnosti pred usodno odločitev o sredstvih, metodah in osnovnih pogledih ter pojmovanju socialnega problema. To nujnost so prav vsi dobro spoznali, zato moremo povsod zaslediti najrazličnejša mnenja o rešitvi socialnega vprašanja. Tudi katoličani imamo takšne poglede, združene v socialnih papeških okrožnicah, bistveno važne odgovore pa moremo najti v evangeliju, ki tozadevno narekuje najbolj energične, sodobne in uspešne ukrepe in le velika škoda je, da se ni med katoličani našel nekdo, ki bi v smislu evangeljskih socialnih načel »napisal mnogo bolj zgoščo obsodbo kapitala, kakor jo je napisal Karl Marx« (Jaques Maritain).

Seveda je pa drugo vprašanje, koliko smo katoličani vse pozitivne in uspešne ugotovitve socialnih papeških okrožnic (predvsem »Rerum novarum« in »Quadragesimo anno«) poskušali in dejansko realizirati. Menim, da smo tu bili vse pre malo resnično aktivni in dejavni, kajti razpravljaj o socialnih okrožnicah (ki privedejo včasih do gorostasnih absurdov), prevajanj in ponatiskovanj besed in teorij ne moremo vključiti v aktivnost in dejavnost. To je prav zanimiva diametralna ugotovitev: kako malo se je prav za prav med katoličani slišalo o kapitalu in kako je bil vendar kapitalizem vse do današnjih dni med katoličani aktiven, dejaven!

Vedno večja in pomembnejša značilnost današnjega sveta je »vedno in-

tenzivnejša kolektivizacija vsega našega življenja« (dr. A. Gosar, Isto), ki se ji ni mogoče več iz nekih čisto tradicionalnih ozirnov upirati, kakor da bi od nje bila odvisna celo svetovno nazorska odločitev množice in predvsem delovnega ljudstva. Rešitev socialnega problema bo vedno z večjo nujnostjo postajala tudi odločitev o kolektivizaciji vsega življenja, predvsem pa gospodarskega. Pretirani individualizem se spričo splošne nujnosti kolektivizma postavlja kot anahronizem, celo socialna zabloda, ki bo mnogo več škodovala tistemu, ki ga bo poudarjal, kakor pa koristila. In med sodobnimi, celo odličnimi, katoličani jih je mnogo, ki so prepričani, da je individualizem nujnost »čistosti« katolicizma. Enako je s socializmom! Prav za prav je zmotno poudarjati, da je socializem nekrščanski in še celo nekatoliški. Brez dvoma — nosilci današnje socialistične ideologije so katolicizmu nasprotni, vendar smo temu sami krivi, kajti v usodnem trenutku nismo znali postaviti pravilno zahteve in predvsem pogledov, kakor jih je znal postaviti socializem in tisti, ki so mu bili očetje. Vendar je v socializmu ogromno vsega, kar katoličani moremo brez obotavljanja sprejeti, odnosno kar je bistveno katoliškega! In tako gre dalje!

*Kaj bi rad z vsem tem povedal! — Katoličani, vsaj velika večina in predvsem merodajni činitelji, smo s svetom, življenjem, razmerami in potrebami katoličanov in vseh izgubili stik! Zato so naše odločitve čisto prihajale v nasprotje s potrebami! In tam, kjer bi morali življenje oblikovati in sprožiti pozitivno reševanje, smo stali v opoziciji, obsojali in poskušali zavirati kolo, ki se je neizprosno vrtelo dalje! Med prodornostjo katoličanov prvih stoletij in letargijo katoličanov današnjih

Priporoča se
Blaž Rangus, Kranj
kraljevi doorni juvelir in dobavitelj

Ponovni uspehi JSZ v boju za povišanje delavskih plač

V sedanjih, za delavce tako težkih življenjskih prilikah, ko prav delavstvo stiska čedalje večja draginja do neznosnosti, si pomaga iz tega težkega položaja le tisti delavec, ki je organiziran. Pod vodstvom strokovne organizacije si delavci v podjetjih, kjer so organizirani, skušajo postopoma in ako že ni mogoče v vsem, vsaj v gotovih mejah, zavarovati proti navalu druginje.

Te uspešne obrambne akcije so ponovno izvedli delavci Bonačeve papirnice na Količevem, v podjetju Črna-Kaolin in pri regulaciji Save, ki jo vrši banska uprava. Podjetje Bonač je že s 1. januarjem t. l. zvišalo plače za 22%. Ker je pa draginja zadnje mesece v ogromnih skokih rasla prav pri tistih predmetih, ki jih delavec neobhodno potrebuje, je bilo delavstvo Bonačeve papirnice ponovno prisiljeno potom JSZ poslati podjetju predlog za zopetno zvišanje plač. Ker je podjetje uvidelo, je vzelo predlog nadaljnje poviške na znanje, ter upoštevajoč druginjo, pokazalo pripravljenost, da zboljša ponovno delavske plače. Dosežen je bil sporazum, da se povišajo plače za 50 par na uro, razen tistih delavcev, ako sta v podjetju zaposlena mož in žena in se jima v tem primeru poviša plača za 30 par.

V podjetju »Črna-Kaolin« v Črni nad Kamnikom so zaposleni delavci tudi že konec lanskega leta započeli akcijo, da dosežejo dvigu cen odgovarjajoče povišanje plač. Dosegli so

takrat 10- do 12-odstotni povišek plač. Sedaj se je akcija za povišanje zopet obnovila. Podjetje je prvotno nudilo le gotove druginjske doklade, s čimer pa delavci niso bili zadovoljni. 8. t. m. se je vršila na sreskem načelnstvu v Kamniku tozadevna poravnalna razprava, ki je bila uspešno zaključena. Podjetje je pristalo, da poviša vse delavske zaslužke za 12%. To bo zneslo pri najnižjih zaslužkih ženk 36 par na uro in doseglo pri kopačih z dobrim akordnim zaslužkom 70 par na uro.

Poleg tega se je podjetje tudi obvezalo, da bo dalo konec leta od vsakega vagona nakopanega kaolina, ki bo presegel število lani podanih vagonov, 300 din, ki se bodo razdelili delavstvu.

To podjetje je navajalo, da hočejo Združene papirnice Vevče, da bi se morala cena kaolina celo znižati, sicer da bi raje kupovalo nemški kaolin. Zaradi navedenega dejstva je delavstvo popustilo od prvotnih višjih zahtev.

Povišek 75 par na uro, kot so ga dobili delavci pri gradbeni kolektivni pogodbi, so po prizadevanju JSZ dosegli tudi delavci pri regulaciji ljubljanske Save in kamniške Bistrice. Navedeni delavci so stalno zaposleni pri regulacijskih delih, ki jih vrši banska uprava, rečno nadzorstvo Save. Potom JSZ so ti delavci že začetkom l. 1938. dosegli take plače, kot jih določa sedaj kolektivna pogodba za gradbene delavce. Še preden je bila sklenjena

kolektivna pogodba, je JSZ storila korake za zvišanje. Dobila je pa pristane, da se bodo plače povišale v višini, kot bodo povišane po gradbeni kolektivni pogodbi gradbenim delavcem, kar se je potem tudi izvršilo.

Sedaj prejemajo navedeni delavci povprečno po 5 din na uro. Navedena plača je precej boljša kot jo pa določa kolektivna pogodba, kljub temu, da je splošno znano, da privatna podjetja plačujejo boljše kot javne oblasti, ki niso obvezne upoštevati raznih predpisov o višini plač. Da pa imajo navedeni delavci vseeno toliko boljše plače, in to že, odkar so organizirani, se imajo zahvaliti JSZ, ki je že večkrat storila potrebne korake za zvišanje plač in dosegla pri tem tudi lepe uspehe.

Razgledi

Francosko-angleško razmerje se je začelo tragično razvijati. Prejšnji teden so Angleži napadli pred Oranom v Severni Afriki tam usidrano francosko brodogradnjo. Francozom so dali 6 ur v premislek, ali se pridružijo Angležem, ali pa sami potopijo svoje vojne ladje. Ker Francozi niso pristali na angleške predloge, so jih ti začeli obstreljevati in potopili več ladij, nekaj jih je pa ušlo. Medtem pa so Angleži zajeli vse francoske ladje, ki se je nahajalo v angleških pristaniščih. Lov za francoskimi ladjami se nadaljuje.

Bati se je bilo, da bi prišlo francosko brodogradnjo v roke Nemcem, zato so biti prisiljeni tako ravnati, pravijo Angleži. Nemci in Francozi so se namreč ob premirju pogodili, da ostane francoska brodogradnja do konca vojne razorožena v francoskih pristaniščih.

Nasledki angleškega napada. Francija je pretrgala diplomatske zveze z Veliko Britanijo, Nemčijo in Italijo pa sta dovolili, da ostane francosko brodogradnjo in deloma letalstvo oboroženo, ker računata, da bo šla nova Francija v vojno proti Veliki Britaniji. Medtem smo brali, da so francoska letala napadla angleški Gibraltar.

Francija se preureja na korporativni podlagi in se tako vključuje v gospodarski stroj Nemčije in Italije. Ostala je hudo okrnjena — po prebivalstvu in površini manjša od Jugoslavije.

Anglija se pripravlja na nemški napad. Dogodki pred Oranom so pokazali, da Angleži jemljejo stvar resno in zato po metodah skušajo posnemati svoje protivnike.

Evropski jugovzhod prehaja v vedno večji pritisk. Nemčija in Italija na eni, Rusija na drugi strani skušajo tu pridobiti na vplivu.

Romunija se skuša nasloniti na Nemčijo in Italijo, zato je uvedla popolnoma totalitarne režim. Poročajo o velikem nezadovoljstvu in revolucionarnem razpoloženju romunskega delavstva, ki je po ruski zasedbi Besarabije še naraslo. Obenem se vedno močnejše postavlja vprašanje vrnitve Dobrudže Bolgariji in Erdelja Madžarski.

Rusija še nadalje krepi svojo vojaško silo na južni meji, doma pa s podvojenimi napori delajo za pospešitev oboroževanja. Sedaj izdelujejo Rusi 30.000 letal na leto, podobno pa je tudi z drugimi vrstami orožja. Razpisali so tudi veliko notranje posojilo, ki po prvih poročilih kaže izredne uspehe.

Nemčija je pred dnevi objavila dokumente francoskega generalnega štaba o vojnih pripravah na bližnjem Vzhodu; očiten namen objave je bil, da se napravi spor med Turčijo in Rusijo. Turčija se je baje dogovarjala s Francozi o pomoči v primeru, če bi ti z Angleži napadli Rusijo.

Prvi ruski poslanik Plotnikov je prišel v Belgrad, obenem pa naš Curbilović v Moskvo. S tem so se razmere med Jugoslavijo in Rusijo uredile. Te ureditve je posebno veselo delovno ljudstvo.

V Berlinu se vrše važni razgovori med Hitlerjem in italijanskim zunanjim ministrom Ciano. Verjetno gre za enoten nastop proti Angliji in za ureditev Evrope po nemški zamisli. Kaj bodo sklenili, bomo videli iz dejanj.

Velike politične in gospodarske spremembe se pripravljajo pri nas. Mnogo se govori o korporativni ureditvi države. Kot delavci moremo poudariti danes samo toliko, da bo vse, kar bo postavljeno brez ali celo proti delovnemu ljudstvu, zgrajeno na pesek in ne bo moglo obstati. Ne smemo pozabiti, da je lahko to, kar bi bilo včeraj

Težke so danes delavske prilike. Toda tam, kjer je delavstvo toliko pametno, da išče pomoč in to pri samem sebi, v svoji organizaciji, se dajo te težave vsaj do gotove meje odpraviti. Delavci bi morali prav v teh težkih in važnih časih se združiti in si pottom organizacije izboljšati težke prilike. Dolžnost vsakega organiziranega delavca je, da skuša dobiti v organizaciji vse neorganizirane tovariše, da pride z njimi v stik ali pa ve, da so nekje zaposleni, pa niso organizirani. Naj se organizirani delavci približajo neorganiziranim, ga povabi v organizacijo, kjer mu lahko pokaže uspehe organiziranih. Poleg tega se mora pa vsak organizirani delavec zavedati, da je tudi v njegovo korist, če je čim več delavstva organiziranega.

morda še napredek, danes že nazadnjaštvo, in da bo tok časa človeško družbo neizprosno pripeljal mimo vseh ovinkov k njeni pravi in pravični ureditvi. Zato hočemo s svojim mnenjem o pripravljajočih se reformah še počakati, dokler jih odgovorni oblastniki ne dajo ljudstvu v izjavo in pretres.

Kdo vodi Delavsko zbornico?

Članstvo in somišljeniki so že večkrat prosili uredništvo, da naj objavi sedanje vodstvo Delavske zbornice. Prav je, da ve delavstvo, kdo stoji na čelu najvažnejše delavske ustanove. Zato priobčujemo celotno vodstvo Delavske zbornice. Vodstvo tvorijo naslednji gospodje:

Upravni odbor:

1. Kozamernik V., prokurist tvrdke Stupica, veletrgovine z železnino v Ljubljani
2. Križman Andrej, urednik »Slovenskega delavca«, duhovni vodja ZZZ in kaplan v Ljubnem na Gorenjskem.
3. Onič Maks, tovarniški delovodja na Javorniku na Gorenjskem.
4. Pirih Milko, diplomirani tehnik, tajnik ZZZ in pragmatično nastavljen uradnik OUZZ-ja v Ljubljani.
5. Arčon Julij, uradnik-dnevničar OUZZ-ja v Ljubljani.
6. Grebenšek Venceslav, bivši tovarniški delavec, sedaj pragmatično nastavljen uradnik OUZZ-ja v Ljubljani.
7. Kalčič Rudolf, pragmatično nastavljen uradnik OUZZ-ja v Ljubljani.
8. Golob Stane, bivši trg. sodrudenik, sedaj uradnik-dnevničar na OUZZ-ju v Ljubljani.
9. Skerlj Pavel, strojnik na OUZZ v Ljubljani.
10. Zajec Vekoslav, rudar, Velenje.
11. Dacar Rudolf, predilniški delavec, Tržič.
12. Markež Matevž, delavec na Jesenicah in dopisnik Delavske zbornice v Ljubljani, s stalnim mesečnim honorarjem v znesku 500 din.

Predsedstvo:

Kozamernik Viktor, predsednik. Člani: Kalčič Rudolf, Grebenšek Venceslav in zbornični tajnik Hafner.

Finančna kontrola:

Peter Rozman, strokovni tajnik ZZZ, Maribor. Megla Alojzij, delavec, Kranj. Naglič Drago, trgovski zastopnik, Maribor.

Prosvetni odsek:

Klinar Franc, šef meznega urada KID na Jesenicah. Tome Jože, sodnik okrajnega sodišča v Ljubljani in bivši dolgoletni tajnik »Svobode«. Langus Jože, ravnatelj užitninskega urada in član vodstva ZZZ. Krista Hafnerjeva, učiteljica, Kozamernik Viktor in Pirih Milko.

Delavska PRAVICA
GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Izhaja vsak četrtek popoldne, v primeru praznika dan prej. — Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22-I. — Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo, Miklošičeva 22-I. Oglasi po ceniku. — Telefon št. 4948. Stevilka post. čekovnega računa 14.900.

Posamezna številka 1 din. Naročnina: za 1 mesec 4 din, za četrt leta 10 din, za pol leta 20 din, za vse leto 40 din. Zamejstvo mesečno 7 din, letno 70 din.

Urejuje in odgovarja Tona Fajfar v Ljubljani. Izdaja za konzorcij »Delavske pravice« Srečko Zumer, Ljubljana. Tiska Zadržna tiskarna r. z. o. z. v Ljubljani, Tyrševa c. 17 (Maka Blejce)

Po naših krajih

Jesenice

Zaupniški zbor naše skupine se je vršil v torek 2. t. m. Kljub poletnemu času in da je bil sklican kar ustmeno, se ga je udeležilo lepo število članov. Udeležil pa se ga je poleg ostalih tudi delavski veteran tovariš Jože Gostinčar, katerega so navzoči z navdušenjem pozdravili. Po poročilu o poteku pogajanj, ki ga je objektivno podal tov. predsednik in glavni zaupnik tov. Pukšič, se je razvila živahna in stvarna debata, o doseženem rezultatu in o načinu borbe, ki ne zahteva samo odločnosti, temveč tudi sposobnih in razgledanih mož. Iz te debate se je razvidelo, da JSZ vzgojno dobro dela v tem pravcu in da nam takih mož še ne bo zmanjkalo. Nasprotno, vedno več jih je. Dolgoletni pritisk z vseh strani je iz naših članov napravil sklop ljudi, ki bo vedno in ob vsaki priliki pozitiven. To se je pokazalo tudi v zunanji obliki, saj se je število naših članov tekom letošnjega poletja pomnožilo za 50%. Po tem poročilu je govoril naš starosta Jože Gostinčar. Nikdo mu ne bi prisodil njegovih let, kdor bi ga slišal s kakim navdušenjem nam je govoril o končnem in najvišjem cilju organizacije in delavstva. Skupno delo in skupno plačilo — to je bil refren njegovega govora. Srce in razum naj bi vladala v bodoči družbi, ne sila in profitarstvo. Za svoj govor, ki nam je vliil novega poguma in podal širše vpogled v to, kakšna bi naj bila družba bodočnosti, je stari veteran žel zaslužen priznanje ter se mu tudi s tega mesta najiskrenejše zahvaljujemo. — Odbor JSZ Jesenice.

Zagorje

Na odbor skupine rudarjev JSZ se oglašja v zadnjem času več svojcev organiziranih članov, predvsem žena za podpora, ker so odšli njih hraniitelji, člani organizacije na orožne vaje. Vse te zadeve je odbor obravnaval na seji v nedeljo 7. t. m. in ugotovil tole: Odbor se mora ravnati po sklepih običnega zbora ter po članih potrjenem poslovniku za delitev podpor, preko katerega ne sme iti. Fond ima točne določbe glede obvez na eni in ugodnosti na drugi strani. Vsak organiziran član mora vedeti, ali bi vsaj moral vedeti, da poslovnik ne določa nobenih ugodnosti glede orožnih

vaj ter služi izključno za bolezen in brezposelnost. Zaradi tega je jasno, da je fond v vsakem slučaju neobhodno potreben. Pri ustanovitvi smo imeli težave in ga marsikateri član še danes ne razume; razume ga šele takrat, ko je v potrebi. Fond pa je ustanovljen le zato, da služi naši skupnosti, da žrtvujemo vsi za enega in eden za vse! Mnogo je članov, ki so pripravljeni za ta naš skupen namen še kaj več žrtvovati, ker vedo, da je to velikanski korak napredka naše organizacije. Zaradi tega se mora vsakor odbor tem sklepom pokoravati. Poleg tega naj se vsak zaveda, da smo strokovna organizacija in kot taki nimamo nikjer pričakovati naklonjenosti, pač pa obratno. Zavedati se moramo, da zaradi vpoklicev trpi že kraljeva skupina rudarjev, še mnogo bolj pa matica centrala, ker smo odvisni le od naših lastnih skromnih sredstev, to je od naše članarine. Na drugi strani pa je odbor skupine vedno pripravljen pravočasno poskrbeti za zaščito interesov vseh, ki so ali bodo odšli na orožne vaje. Glede tega smo že vse potrebno storili. Opozarjamo pa vse tovariše, posebno na članek glede orožnih vaj v zadnji »Delavski pravici«. Za natančnejše informacije je odbor na razpolago vsako sredo in soboto popoldne od 4 do 6. — Odbor.

Sirša seja skupine JSZ in vseh njenih zaupnikov bo v nedeljo 17. t. m. ob 9 v gostilni g. Rancingerja. Na sejo ima dostop vsak član, ki se izkaže z legitimacijo. Prosimo, da se seje v čim večjem številu udeležite! Obravnavali bomo več važnih stvari. Prišel bo tudi zastopnik centrale!

Ljubljana

V nedeljo 21. julija t. l. ob 9 dopoldne se vrši v uradnih prostorih JSZ na Miklošičevi cesti 22/I. širša seja delavstva tvrdke Sever & Comp. Širša seja bo zelo važna, zato naprošamo vse tovariše, da se je sigurno udeležijo. Nobena naj nima izgovora, da nima časa. Bodimo točne!

Trbovlje

Obvestilo. Plenarna seja skupine rudarjev bo v sredo 17. t. m. ob 5 popoldne v tajništvu, na katero je vabljeno vse članstvo in zaupniki. Podano bo poročilo o izredni skupščini bratovske skladišnice in razgovor o naraščajoči druginji. — Po nalogu centrale JSZ opozarjamo vse ome člane, ki so na orožnih vajah, da plačujejo za ta čas mesečno članarino po 2 din. — Strokovna skupina rudarjev proda dva pisalna stroja znamke Inpere in Römington. Cena je nizka napram dobri ohranjenosti strojev. Kupec naj se zgleda pri predsedniku Križniku Filipu, Lake 259, Trbovlje 1.

MALI OGLASI

POSAMEZNA BESEDA 50 PAR

LETOS POZOR! »Dürkopp«, »Triumpf«, »Styria«, »Avstrodaimler« in kolesa drugih znamk daje po najnižji ceni na obroke Ciril Kmetič v Dobu 110